

СЕДМИЯТ КОНГРЕС НА МЕЖДУНАРОДНАТА АСОЦИАЦИЯ ЗА СРАВНИТЕЛНО ЛИТЕРАТУРОЗНАНИЕ

Все по-засилващото се в наши дни литературно и общокултурно общуване на народите в света определя един все по-нарастващ интерес към сравнителното литературознание. Във връзка с това Международната асоциация за сравнителна литература, създадена през 1954 г., изменя непрекъснато своя характер и почва да играе все по-голяма роля. Отначало тя е организация на западноевропейски университетски преподаватели главно по френска, английска и немска литература. Още в края на 50-те години обаче в нея се включват и специалисти по другите западни литератури — испанска, италианска, холандска, американска и пр. На петия и шестия си конгрес в Белград през 1967 и в Бордо през 1970 г. Асоциацията вече обединява и усилията на голям брой литературоведи от Съветския съюз и социалистическите страни, пък и от Америка, Африка и Азия. Седмият конгрес, проведен в Монреал и Отава от 12 до 20 август т. г., разшири още повече както кръга на участниците, тъй и обсега на изследователската дейност.

За успешното провеждане на конгреса важна роля изигра благоприятстващата международна политическа обстановка, създадена след посещението на др. Л. Брежнев в САЩ. От друга страна, трябва да се подчертае заслугата на организаторите на конгреса — литературоведите от три канадски университета. Тяхната амбиция, енергичност и умение преодоляват между другото и редица трудности, свързани с далечното и скъпо за повечето конгресисти пътуване.

За делегатите от Европа конгресът започна, преди да е открит, с две великолепно екскурзии: за два дена до Торонто и Ниагара и за един ден до Квебек. Впечатленията от големите разстояния и бързини на Канада, от могъщата красота на Ниагарския водопад, от зеленината и деурбанизацията в пейзажа, от гостоприемството и техническата съоръженост на университета в Торонто и на университета Лавал

в Квебек — ето първите и предварителни изживявания, създали емоционалната настройка за конгресната работа. Самият конгрес бе проведен в ултрамодерните нови сгради на трите университета-домакини, дали необходимите средства: в Монреал английският университет „Мак Гил“ и френският „Университет на Монреал“, и в Отава — университетът „Карлтон“. В часовете за отход имаше посещения на театрален и балетен спектакъл, на филм, на Националната библиотека и на Националната художествена галерия в Отава и др.

В работата на конгреса участваха около 600 литературоведи от почти всички страни и раси на света. Най-много бяха, разбира се, учените от Канада и САЩ. Сравнително големи бяха обаче и делегациите от Латинска Америка, от Африка, от Индия и Япония. От Западна Европа повече делегати имаше от Франция, Англия, Белгия и Западна Германия. Многочислени бяха делегациите от Унгария — над 25 души, и от Румъния — около 20 души. Наред с многобройните специалисти по големите литератури на френски, немски, руски, английски и испански език този път участваха и изследвачи на повечето други литератури в света — не само в Европа, но и в Азия и Африка. Това естествено се оказа от значение за „планетарния“ характер на научното общуване по време на конгреса.

Съществен белег на работата бе разнообразието на нейните форми: заседания по комитети, пленарни заседания по теми, заседания „около кръглата маса“, различни симпозиуми, делови обсъждания на конкретни задачи. Предпоставка за успеха бе и тематичната целенасоченост на конгресната програма. Конгресът обсъди само две теми: „Американската литература — зависимост, независимост, взаимозависимост“ и „Сравнителното литературознание пред актуалните тенденции на литературните изследвания“. Бяха проведени пет симпозиума, два от които свързани с първата тема: симпозиум „Африка — Америка“ и симпозиум „Изток — Запад“. Преобладаваха, разбира се, научните съобщения, изнесени по комитети или на двата симпозиума — общо към сто и петдесет, на около двайсет заседания „около кръглата маса“ и на шест пленарни обсъждания с

предварително подготвени изказвания участваха повече от осемдесет делегати. Почти навсякъде се задаваха въпроси и станаха интересни дискусии.

Първата тема имаше четири раздела: 1. Причини и аспекти на възникване между американските литератури и литературите, от които те произлизат. 2. Връзките по-късно на американските литератури с литературите, от които се произлезли. 3. Взаимовръзките между американските литератури: прилики и различия. 4. Връзките между американските и другите литератури.

Като господстващо се очерта разделянето на американското литературно развитие на три основни периода: на зависимост от литературите на съответните европейски страни, на независимост от тях, на взаимозависимост както между американските и неамериканските, така и между самите американски литератури. На тази периодизация обаче се възрази, че не взема под внимание литературното творчество на ескимоси, индианци, ацтеки и маи, което също има своя история. Тя притежава два основни дяла — преди колонизацията на Америка и след нея. Наред с големите литератури на английски, френски, испански и португалски език в Канада, Бразилия, САЩ и другата възникват и се развиват и американски литератури на полски, украински, руски, български и други езици. В научните съобщения и в изказванията бяха засегнати въпроси за барока (от Х. Галински) и просвещението (от А. О. Олдридж) в американските литератури, за готиката (от М. Димич) и романтизма (от Р. Бал) в тях, за символизма и сюрреализма (от П. Вичински и Р. Хиро), за авангардните движения в миналото и днес, за примитивизма и пр. Твърде голям интерес възбудиха плеяните обсъждания за латиноамериканския роман (А. Рама, Е. Родригес-Монегал), за американската радиолитература (Р. Легри), за негърската тема в американските литератури, за възникващите в наши дни американски и други литератури и за тяхното място в сравнителното литературознание. Много се говори за автори като Фокнър, Хемингуей, Юджин О'Нил, А. Ланжевен, Пабло Неруда, Николас Гилеи, Хуан Карлос Онетти, У. Стивънс, Франсис Понж, Октавио Паз и др. Откъслечността на получените впечатления не ми дава обаче възможност да направя преглед за работата по същество. По тази тема говориха предимно американски учени: Х. Френц от Блумингтън, А. О. Олдридж от Илинойс, Р. Легри и П. Паже от Монреал, Роберто от Торонто, М. Лалош от Квебек, Ана Балакия от Ню Йорк, М. Димич от Едмонтон, А. Рама от Монтевидео, Л. Браун от Лос Анжелос и пр. Но много бяха и научните съобщения на изследвачи от Европа, Азия и Африка: например Р. Фукуда от Япония, В. Умензива от Киншаса, Филип Сун от Хонг Конг, В. Кутейшикова и Н. Балашов от Москва, Зоя Думитреску-Бушуленга от

Букурещ, Г. Вайда от Будапеща, Р. К. Дасгупта от Делхи, Н. Сен от Калкута и т. н. Общата картина беше извънредно пестра и в идейно, и в методологическо отношение. Преобладаваха тенденциите към съвременно и действително научно изследване, но от различни философско-естетически позиции, най-вече идеалистически. Сравнително малък брой на участниците с определено марксистко-ленински подход към проблемите беше пречка за разглеждането им и от класова историко-материалистическа позиция.

Докато темата за американските литератури бе наложила проблеми и материали, които изискват предимно конкретно-историческо изследване, втората тема на конгреса даде простор на теоретическите и методологическите търсения. Основната задача, поставена от организаторите на конгресната програма, бе да се обсъди и се прецени какво от съвременните нови направления в литературната наука има действително научна стойност и може да бъде от полза за сравнителното литературознание. С оглед на това втората част от работата на конгреса бе посветена на следните четири въпроса: 1. Как да определим и да периодизираме историческия процес в сравнителното литературознание? 2. Приноси на културната антропология за сравнителните изследвания. 3. Поиятията за стойност в сравнителното литературознание. 4. Анализът на литературната реч и сравнителното литературознание.

На първия въпрос конгресът отдели три секционни заседания и шест заседания „около кръглата маса“. Част от научните съобщения целяха изясняването на общи принципи положения. Голям интерес предизвикаха съобщенията: „Върху възможността и границите на периодизацията в сравнителното литературознание“ на Паул Корня от Букурещ, „Трудности на периодизацията в литературната история“ на Х. Маркевич от Краков и „Изследването на чуждите влияния в помощ на сравнително-литературното класифициране и периодизиране“ на А. Авни от Лонг Бич. От научните съобщения за определен дял от литературата висока оценка получиха „Възможности и трудности на една дефиниция и една периодизация на реализма в сравнителната европейска литература“ на Драган Неделкович от Белград, „Периодизация на литературния процес в сравнителната литература на Средна и Източна Европа в края на XVIII и през XIX в.“ на Л. Сиклой от Будапеща и „Периодизация на средновековната литература“ на М. Морнати от Цинцинати. Оживени и резултатни се оказаха последователните заседания „около кръглата маса“ за „философските“ и „естетическите“ подходи към литературната периодизация, както и за периодизацията на литературата през Ренесанса, през XVIII, XIX и XX в. В тях взеха участие изтъкнати компаративисти като Марсел Батайон от Париж, Рене Велек от Яле, У. Вайсщайн от Блумингтън, Ана